

”שלמה-הל-בוימל מיטן מזלדיקן דריידל” פון יצחק סטראם א רעצענזיע פון שאַשקע-רייזל יוני

צווישן 1טן, 2טן, און 3טן דור אמעריקאנער יידן, האָבן אַ סך פֿון אונדז אַ חשק און פּוונה צו כאַפֿן די כּוואַליעס פֿון קולטורעלער רייכקייט פֿון דער ירושה, צו האַלטן און מיטטראַגן אין מאַדערנע אַרײַן. ס׳איז זעלטן, אָבער אַ מאָל אין אַ יובל קומט אַ שטיקל אַרבעט אינעם לעבן פֿון אַ שפּערישן מענטש, אַפֿשר ניט וויסנדיק, וואָס היילט אָפּ און טראַגט ווייטער אַ קולטורעלע טראַדיציע פֿון אַמאָל מיט אַ ריינהאַרציקייט – אַן קיין פּרעטענציע – וואָס מאַכט די המשכּדיקייט אויסצוזען פּישופֿדיק. למשל:

מער ווי אַ הונדערט יאָר צוריק, פֿון 1911 אָן, האָט אַ גאַליציאַנער שרײַבער, וואָס ווינט דאַמאָלס אין שטאָט ניו-יאָרק נוצן אַ פּענאַמען ב. קאָוונער, געשאַפֿן אַ געדויערדיקן סטיל, אַ סוב-זשאַנער פֿון ייִדיש הומאָר, ווען ער האָט אויסגעאַרבעט און פּאָפּולאַריזירט פּערסאָנאַזשן וואָס רעאַגירן אַפּילו איצט: יענטע טעלעבענדע, משה קאַפּויער, און קלמן זלמן דער אַלמן. נו, איצטער, האָט יצחק סטראַם, מיט דער עכטיקייט פֿון זײַן מוזיקאַלישע און בכלל קולטורעלע פּאַרבינדונגען צווישן די פּאַרגאַנגענע צײַטנס, דער איצטיקער צײַט, און דער צוקונפֿט פֿון אונדזער פּאָלק, אינטוּיטיוו און שפּעריש געשאַפֿן דעם פּערסאָנאַזש שלמה-הל-בוימל! הוראָ!

מע דאַרף נישט קענען צוויי שפּראַכן פּדי צו האָבן הנאה פֿונעם בוך ווייל דער אינהאַלט פֿון יעדן עקסעמפּלאַר האַלט דעם גאַנצן טעקסט סײַ אויף ייִדיש סײַ אויף ענגליש. ביידע נוסחאָות, אָדער געליינט באַזונדערס אָדער אין איינעם צוזאַמען, זענען אין גאַנצן מחיהדיק. עמיל זינגער-פֿויער, אַ מענטש וואָס שטאַמט פֿון בודאַפּעשט, אונגערן און וואָס ווינט איצט אין מאַנטשעסטער ענגלאַנד האָט געמאַלט די אַלערליי פּרעכטיקע אילוסטראַציעס. דער מחבר, יצחק סטראַם, ווינט אין קאַליפֿאָרניע מיט זײַן ווייב, לאה שוואַרץ. אין פֿאַל אַז איר זײַט נישט באַקאַנט מיט זײַער ווערק – די האַרציקע אויסערגעוויינטלעכע פּאַרשטעלונגען פֿון אַשפּנזיש ייִדיש און ראַמאַני מוזיק וואָס זײ פֿירן אויס איבער דער גאַרער וועלט, פֿעלט איר עפעס גרויס. נו, צוריק צו שלמה-הל-בוימל.

יאָ, ס׳איז אַ חנוכה מעשה – אָבער ס׳איז מיר פּונקט אַזוי שטאַרק געפֿעלן ווען כ׳האַב עס געלייענט אין אַן אַנדער סעזאָן. אַוודאי איז דער נאַמען פּערפֿעקט פֿאַר אַ חנוכה מעשה. אויף איין האַנד, איז די מעשה אַן אַלעגאָריע פֿון דער גרויס באַקאַנטער אַלטייטיקער מעשה פֿון חנוכה. אויף דער אַנדער האַנט, איז עס אַ מעשה פֿון די אַפּרופֿן פֿון לעבן ווען מע דאַרף עקסיסטירן צוזאַמען מיט פֿיל מענטשן, וואָס אַ טייל פֿון זײ קען זײַן אָדער אַ ביסל אָדער אַ סך נישט אינגענעם. ס׳איז אַ מעשה פֿון אויסקומען, אין אַ זעלטנעם אָפֿן, גלייכצײטיק שווער כאַטש נאַטורעל. אָבער ס׳איז אויכעט אַ רײך קולטורעלע מעשה מיט אַקוראַטע בילדער פֿונעם ייִדיש לעבן פֿון אַ מאָל אינעם ראַיאָן צפֿון פֿון אָדעס – אמתדיקע ערטער, אַ אמסדיקער טײך, און אַ פֿונאַנדערגעאַרבעט ווערזיע פֿון לאַקאַלע לעגענדעס. סײַ קינדער סײַ דערוואַקסענער קענען הנאה האָבן פֿונעם בוך – אמת עפעס פֿאַר אַלעמען.

אַזוי ווי עס איז געשריבן אינעם אונטנדיקן אַפּגעשיקטן אַרטיקל פֿונעם פּאַרווערטס-אַרכיוו, ”קאָוונערס איקאַנישסטער פּערסאָנאַזש, יענטע טעלעבענדע, באַקאַנט פֿאַר איר הויכע און קאַכלעפֿלידיקע גענג, דערפֿירט צום (דאַמאָלס נייעם) טערמין אין דער פּאָלקספּראַך: אַ יענטע וואָס הייסט אַ לשון-הרעניצע.” נו, איך זאָג פּאַראַויס אַז שלמה-הל-בוימל וועט אויכעט ווערן איקאַניש, ד״ה צו מײנען אַ דורכהאַלטנער, גוט האַרציק מוזיקער וואָס איז אויכעט אַן אַלטרוֹסטישער עפּעקטיווער אַנפֿירער פֿון זײַן איר קהילה.

פּדי צו באַשטעלן דאָס בוך – סײַ פֿאַר חנוכה סײַ פֿאַר זיך אַליין:

https://www.etsy.com/listing/896262481/shloyml-boyml-bilingual-hanukkah?ref=yr_purchases

פּדי צו לײענען און הערן מער פֿון יצחק סטראַם:

<https://yalestrom.com/>

כדי צו לערנען זיך מער וועגן יקב אדלערן, דער שרײַבער (נישט דער יידיש-אַקטיאָר מיטן זעלבן נאָמען) און זײַנע פֿיל פּסעוודאָנימען, אַרײַנגעמענדיק ב. קאַוונער:

1. (אויף יידיש) -- "פּנקס גאַליציע" ז" 214-215
<https://www.yiddishbookcenter.org/collections/yizkor-books/yzk-nybc314144/pinkes-galitsye-aroytsgedbn-tsum-20-tn-aniversar-zayt-der>
2. (אויף ענגליש) – אינעם אומאַפֿיציעלן אַנגלישן לעקסיקאָן:
<https://yleksikon.blogspot.com/2014/05/jacob-yankev-adler.html>
3. דער 1975 נעקראָלאָג אינעם ניו-יאָרק טײַמס (אויף אַן עלטער פֿון 101):
<https://www.nytimes.com/1975/01/01/archives/jacob-adler-yiddish-humorist-and-prolific-writer-dies-at-101-a.html?searchResultPosition=1>
4. איבערזעצונ אויף ענגליש פֿון אַ יענטע-מעשה, איבערגעזצט פֿון יצחק גאַטעסמאַן:
<https://old.forward.com/articles/10455/index.html>